

Fauna-akkers in de Voorkempen

HET FAUNA-AKKERPROJECT VAN DE VOORKEMPEN

Ben je landschapsbeheerder? Ben je landbouwer, jager of grondeigenaar? Dan kan ook jij een fauna-akker of akkerrand aanleggen!

WAT IS EEN FAUNA-AKKER?

Fauna-akkers zijn akkers en akkerranden die worden ingezaaid met een mengsel van akkerkruiden, akkerbloemen, grassen of oude landbouwgewassen.

Wat ze gemeen hebben, is dat ze ingezaaid worden met een gewas dat niet geoogst wordt voor de opbrengst. Ze hebben niet zozeer een economisch nut. Ze worden ingezaaid om voedsel- en schuilmogelijkheden te creëren voor dieren.

Een fauna-akker biedt het hele jaar door schuilmogelijkheden en voedselgelegenheid voor een grote groep dieren.

WAAROM EEN FAUNA-AKKER?

Tegenwoordig wordt veel akkerland ingenomen door maïs. Maïs is een nuttig voedselgewas in de landbouw, maar in het wild levende dieren maken er weinig gebruik van. Enkele soorten schuilen tussen de regelmatige plantenrijen van een maïsakker, maar weinig dieren voeden zich ermee.

Een fauna-akker biedt door zijn structuur en zijn samenstelling het hele jaar door voedsel en beschutting aan een grote groep dieren.

Landschappelijk verandert daardoor een eerder monotone maïsakker in een aantrekkelijke bloemenruigte.

Van het voorjaar tot de herfst bloeien de verschillende soorten opeenvolgend, zodat er steeds nectar en stuifmeel beschikbaar zijn.

De ingezaaide plantensoorten in het zaadmengsel vormen op het einde van het seizoen zaden. Zo vormen ze een bron van voedsel voor insecten, kleine zoogdieren en vogels.

De akkers bieden schuilmogelijkheden voor zowel opgroeiende jongen als voor de volwassen dieren. Vooral in de winter, wanneer het akkerlandschap er kaal bij ligt, vormen de fauna-akkers een natuurlijke schuilplaats en verbinding in een open landschap.

WIE MAAKT GEBRUIK VAN FAUNA-AKKERS ?

VOGELS, INSECTEN, KLEINE ZOOGDIEREN

Tal van vogelsoorten maken gebruik van de fauna-akkers. Een typische rondbroeder zoals patrijs kan er haar jongen in groot brengen. Ze profiteren van het insectenaanbod en kunnen er schuilen er bij koud en nat voorjaarsweer.

Ook tal van zaden- en insectenetende vogels bezoeken de akker doorheen het jaar. In de winter zie je vaak grote groepen vogels op zoek naar zaden.

Kleine zoogdieren zoals hazen en konijnen schuilen in de akker en doen zich te goed aan knollen en bladeren. Ook reeën wagen zich schuchter tot in de akkers op zoek naar jong groen.

Doorheen het hele groeiseizoen vinden tal van insecten een thuis in de akker. Stuifmeel- en nectarzoekende insecten vinden altijd wel een soort die net in bloei staat.

PLANTEN

Door de akkers relatief ijl in te zaaien, krijgen ook de natuurlijke akkerkruiden de kans om te kiemen. Zo dragen ze bij aan de plantendiversiteit in de akkers.

NATUURVERBINDING

Fauna-akkers zijn een tijdelijk element. In de winter blijven ze staan zodat dieren nog kunnen profiteren van de beschutting en de zaden. Maar daarna is het gedaan. De akker wordt omgeploegd, waarbij de vegetatie ingewerkt wordt als groenbemesting. Deze regelmatige bewerking is net wat akkervegetaties nodig hebben om optimaal te groeien.

Ondanks hun tijdelijk karakter hebben fauna-akkers een waarde als klein landschapselement. Kleine landschapselementen als hagen, houtkanten, (knot)bomenrijen en poelen hebben een belangrijke waarde als natuurverbinding. Daarnaast hebben ze vaak een cultuurhistorische betekenis of een praktisch nut. Een boom kan bv. dienen als schaduwplek en een haag als grensaanduiding tussen percelen. Met de modernisering verloren veel van deze elementen hun nut en de aanleg gebeurt daardoor niet vaak meer. Fauna-akkers worden elk jaar omgeploegd en kunnen verlegd worden.

Hoewel tijdelijk zijn de fauna-akkers door hun structuur en soortensamenstelling een toevluchtsoord voor tal van dier- en plantensoorten.

Colofon

Deze brochure is een uitgave van het Regionaal Landschap de Voorkempen vzw en kwam tot stand met de financiële steun van de Provincie Antwerpen.

Verantwoordelijke uitgever:

Leen Gielis
Regionaal Landschap de Voorkempen vzw
Kasteeldreef 55 - 2980 Zoersel
T 03 312 87 11
info@rldevoorkempen.be
www.rldevoorkempen.be

Lay-out: Regionaal Landschap de Voorkempen

Tekeningen: Pieter Verheyden

Gedrukt op papier met FSC-label door drukkerij Binst NV

Dit initiatief kadert binnen een overkoepelend project 'Draagvlakverbreiding Landbouw & Milieu' van de Vlaamse Overheid. Met steun van het Departement Leefmilieu, Natuur en Energie, het Departement Landbouw en Visserij, de Vlaamse Landmaatschappij en het Agentschap voor Natuur en Bos.

Regionaal Landschap de Voorkempen

... is een streek die gekenmerkt wordt door een zeer gevarieerd landschap met bossen, natuurgebieden, beekvalleien, heidegronden, uitgestrekte landbouwgebieden en heel wat waardevol historisch erfgoed, zoals kastelen en forten.

... is een samenwerkingsverband tussen de Vlaamse Overheid (Agentschap voor Natuur en Bos, Agentschap Ruimte en Erfgoed), Provincie Antwerpen, Stad Antwerpen, Brasschaat, Brecht, Kalmthout, Kapellen, Malle, Ranst, Schilde, Schoten, Stabroek, Wijnegem, Wommelgem, Wuustwezel, Zandhoven en Zoersel, én een veertigtal verenigingen uit de sectoren natuur, landbouw, jacht, toerisme en recreatie.

... werkt aan de bescherming en het beheer van het landschap van de Voorkempen en het vergroten van draagvlak voor natuur- en landschapszorg.

SAMENSTELLING VAN EEN ZAADMENGSEL

De basis van ons zaadmengsel zijn oude landbouwgewassen. Het mengsel bestaat uit een evenwichtig geheel van graan-, blad- en knolgewassen en vormt een eerder ruig geheel. Een aantal van deze gewassen kom je vandaag nog tegen als groenbemester.

Verschillende soorten zijn echte stuifmeel en nectarplanten. Door de combinatie van verschillende soorten staan de fauna-akkers zowat het hele jaar door, van de late lente tot in de herfst in bloei. Insecten kunnen zo een lange periode op de fauna-akkers vertrouwen als voedselbron. Afhankelijk van de periode waarin je ze bezoekt, vormen fauna-akkers een indrukwekkend kleurendeken.

Tarwe

OUDE GEWASSEN

Wet jij hoe boekweit en haver eruit zien? Nog niet zo lang geleden bepaalden ze mee het landschap van de Kempen. Het zijn traditionele gewassen die met de modernisering van de landbouw stilaan verdwenen zijn. Boekweitzaden werden tot meel vermalen en waren een alternatief voor graan. Boekweit gedijde goed op de arme, vaak droge zandgronden in de Kempen. Haver werd meestal verbouwd als paardenvoer. Voor de opkomst van de tractor deden paarden immers het zware werk op het veld.

Deze oude gewassen staan in onze fauna-akkers. Vind jij ze terug?

Haver

Boekweit

HULP UIT ONVERWACHTE HOEK?

Niet echt. Bij de start van het project namen jagers mee het initiatief. Ze hebben als gebruikers van de open ruimte een belangrijke rol als landschapsbeheerder. Zo beheren ze vaak grote terreinen en werken ze nauw samen met landeigenaars. In 2010 namen zij mee het voortouw in het fauna-akkerproject. 12 wildbeheereenheden stapten mee in het project en zaaiden met de financiële steun van de Provincie Antwerpen en het Agentschap voor Natuur en Bos gezamenlijk 50 ha fauna-akker in op plaatsen waar traditioneel maïs werd ingezaaid. Ondertussen tonen vele andere landschapsbeheerders interesse waardoor ons project jaar na jaar groeit.

GEÏNTERESSEERD?

Ben ook jij geïnteresseerd om een fauna-akker of -rand in te zaaien? Neem dan contact op met ons.

Regionaal landschap de Voorkempen vzw
Provinciaal Natuur- en Landschapshuis (NALAH)
Kasteeldreef 55
2980 Halle-Zoersel
03 312 87 11
info@rldevoorkempen.be
www.rldevoorkempen.be

Ben je landbouwer? Dan bestaan er vergoedingen voor het beheer van akkerranden en kleine landschapselementen via de beheerovereenkomsten van de Vlaamse Landmaatschappij (VLM). De regionale bedrijfsplanner van de VLM adviseert je hierover.

Vlaamse Landmaatschappij (VLM)
014 25 83 00
www.vlm.be/algemeen/diensten

Fauna-akkers in de Voorkempen

In de **lente** gebruiken allerhande vogels fauna-akkers als schuil- of broedplaats. Insecten zoeken de eerste bloemen op.

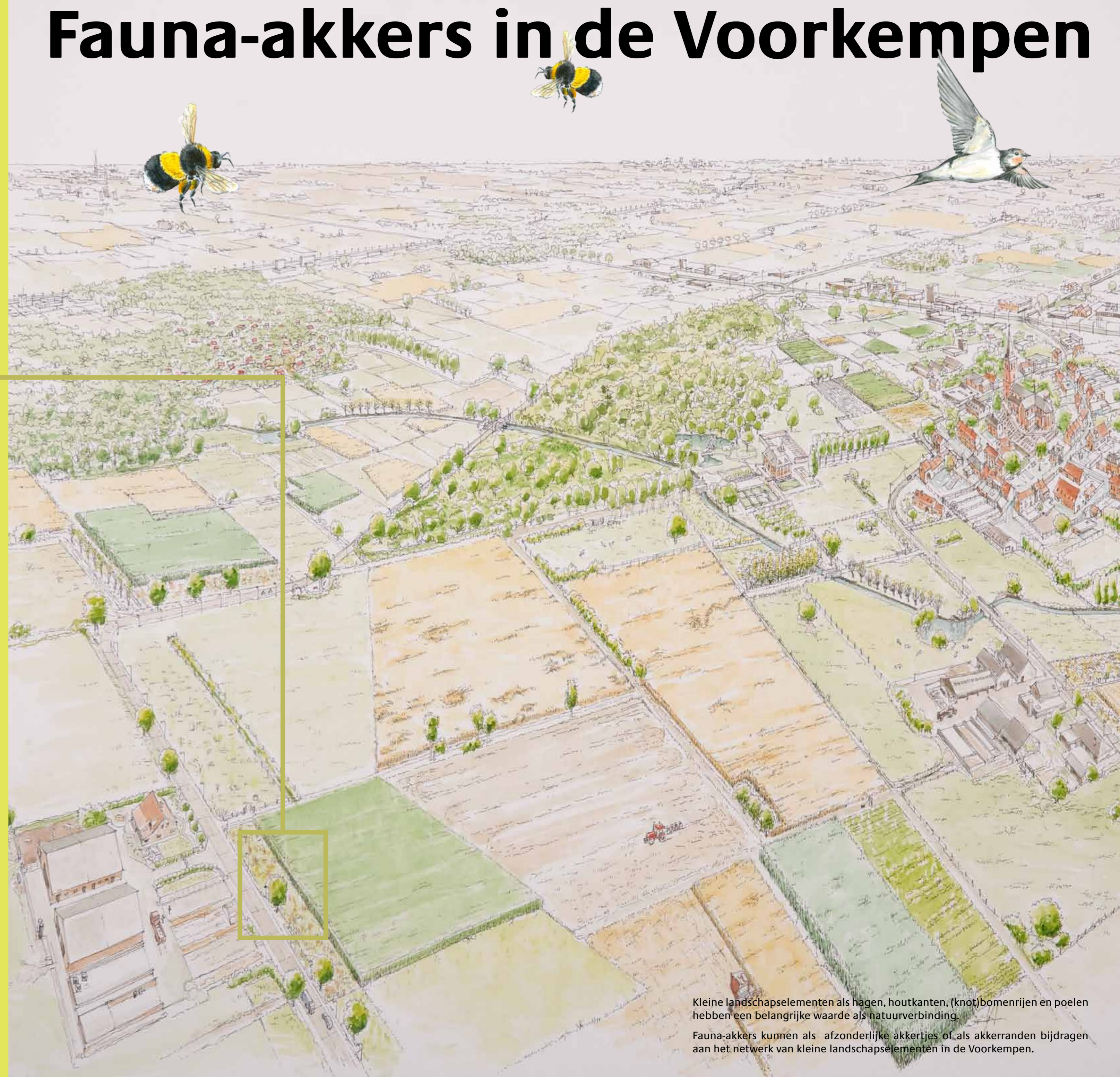
Tijdens de **zomer** vinden insecten als bijen, hommels en vlinders volop nectar en stuifmeel in de weelderig bloeiende fauna-akkers.

Vogels en zoogdieren profiteren in de **herfst** van de zaden en gewassen die op de fauna-akkers blijven staan.

In het gure **winter**weer vormt de overgebleven vegetatie van een fauna-akkers een belangrijke schuilplaats voor tal van dieren.

Kleine landschapselementen als hagen, houtkanten, (knot)bomenrijen en poelen hebben een belangrijke waarde als natuurverbinding.

Fauna-akkers kunnen als afzonderlijke akkertjes of als akkerranden bijdragen aan het netwerk van kleine landschapselementen in de Voorkempen.